

Sygn. akt II PK 9/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący)

SSN Romualda Spyt

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa R. Ś.
przeciwko Uniwersytetowi (...) w W.
o przywrócenie do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 marca 2018 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w W.
z dnia 14 lipca 2016 r., sygn. akt IX Pa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 14 lipca 2016 r., sygn. akt IX Pa (...), Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. – w sprawie z powództwa R. Ś. przeciwko Uniwersytetowi (...) w W. o przywrócenie do pracy – w pkt I. zmienił zaskarżony

apelacją powoda wyrok Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. z 30 września 2015 r., sygn. akt XP (...), w ten sposób, że przywrócił powoda do pracy u strony pozwanej na poprzednie warunki pracy i płacy; w pkt II. zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.972 zł tytułem kosztów procesu za obie instancje; w pkt III. nakazał stronie pozwanej uiścić na rzecz Skarbu Państwa (kasy Sądu Rejonowego) kwotę 2.142,48 zł tytułem uzupełnienia opłaty od pozwu oraz kwotę 1.370,48 zł tytułem uzupełnienia opłaty od apelacji.

Sąd pierwszej instancji ustalił między innymi, że pismem z 19 czerwca 2013 r. został wypowiedziany powodowi stosunek pracy z zachowaniem 3 miesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na dzień 30 września 2013 r. Jako podstawę prawną rozwiązania stosunku pracy wskazano art. 120 i art. 125 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2012 r., poz. 572 ze zm.) oraz § 77 ust. 2 w związku z § 136 i 82 ust. 1, 3 i 6 Statutu Uniwersytetu (...) w W. z dnia 24 lutego 2012 r.

Sąd drugiej instancji w transkrypcji uzasadnienia wygłoszonego po wydaniu wyroku wskazał, że „powództwo (według Sądu Rejonowego) nie zasługiwało na uwzględnienie, a to dlatego, że wypowiedzenie umowy o pracę jest zwykłym sposobem rozwiązania umowy o pracę, ponadto powód w zakresie określonym w obowiązującym u strony pozwanej statucie nie uzupełnił swojego wykształcenia, w szczególności nie uzyskał habilitacji w tym okresie, a według Sądu Rejonowego była to ważna przyczyna, która zgodnie z artykułem 125 Ustawy o szkolnictwie wyższym mogła stanowić przyczynę uzasadniającą wypowiedzenie umowy o pracę”.

Sąd Okręgowy podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, jednak ich nie przedstawił. Nie zaakceptował oceny prawnej tego Sądu. Według Sądu drugiej instancji Sąd Rejonowy „nie odniósł się do przepisu artykułu 120 w brzmieniu nadanym Ustawą zmieniającą oraz do artykułu 23 Ustawy zmieniającej”.

Sąd Okręgowy stwierdził, że „...treść artykułu 23 nowelizacji z dnia 18 marca 11 roku stanowi, że osoba zatrudniona przed dniem wejścia w życie Ustawy na podstawie mianowania albo umowy o pracę na czas nieokreślony pozostaje zatrudniona w tej samej formie stosunku pracy, ustęp 1 oraz, że osoba zatrudniona

przed dniem wejścia w życie Ustawy na podstawie mianowania albo umowy o pracę na czas określony pozostaje zatrudniona na dotychczasowym stanowisku do czasu upływu okresu zatrudnienia wskazanego w akcie mianowania albo w umowie o pracę, ustęp 2. Przepis ten przewiduje ponadto, że okres *vacatio legis* w przypadku artykułu 120 Prawa o szkolnictwie wyższym będzie wynosił 2 lata. Równocześnie Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w piśmie z dnia 23 stycznia 2012 roku będącym odpowiedzią na pismo instytucji z dnia 21 listopada 2011 roku zaprezentowało stanowisko, że okresy zatrudnienia nauczycieli akademickich na stanowisku asystenta oraz adiunkta przed dniem października 2013 roku nie zostaną wliczone do okresu artykułu 120 Prawa o szkolnictwie wyższym ośmioletniego okresu zatrudnienia. Przepis artykułu 120 znowelizowanej nowelizacją z dnia 18 marca 11 roku postaci wchodzi w życie z dniem 1 października 13 roku, zatem ośmioletni okres liczy się od momentu wejścia w życie przepisu, czyli od dnia 1 października 2013 roku... (...) ... „Zatem pojawia się problem dotyczący wykładni artykułu 120 Prawa o szkolnictwie wyższym w brzmieniu obowiązującym od 1 października 13 roku oraz możliwości odpowiedniego skorzystania z reguł intertemporalnych określonych w artykule 3 Kodeksu cywilnego. W tej kwestii w pierwszej kolejności skonstatować trzeba, iż zasada nieretroakcji wyrażona w artykule 3 K.c. oznacza, że nowego prawa nie stosuje się do oceny zdarzeń prawnych i ich skutków, jeżeli miały miejsce i skończyły się przed dniem wejścia w życie, przed dniem jego wejścia w życie, porównaj wyrok Sądu Najwyższego z 18 września 14 roku V CKS 557/13. Wyjątek od tej zasady musi wynikać z brzmienia nowego prawa lub jak stanowi artykuł 3 K.c. jego celu. Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie konsekwentnie przyjmuje bowiem, że przepis artykułu 3 Kodeksu cywilnego ma zastosowanie w sprawach z zakresu prawa pracy, porównaj uchwała z 27 lipca 89 roku III PZP 33/99, z dnia 9 czerwca 2004 I PZP 2/04, postanowienie Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 75 roku I PZ 7/75, wyrok Sądu Najwyższego z 15 października 14 roku I PK 34/14. W przypadku powoda minimalny okres zatrudnienia na stanowisku adiunkta nawiązanego pod rządami Ustawy z 12 września 90 roku o szkolnictwie wyższym i obowiązujący wówczas artykuł 88 ustęp 2 tej Ustawy nie zakończył się przed dniem wejścia w życie artykułu 120 Prawa o szkolnictwie wyższym w brzmieniu nadanym

ustawą nowelizującą (...) zasadniczym celem tak długiego okresu *vacatio legis* ustanowionego w ustawie nowelizującej z dnia 18 marca 11 roku dla artykułu 120 Prawa o szkolnictwie wyższym było umożliwienie wyższym uczelniom uregulowania kwestii okresu zatrudnienia na stanowisku asystenta osoby nieposiadającej stopnia naukowego doktora oraz okresu zatrudnienia na stanowisku adiunkta osoby nieposiadającej stopnia naukowego doktora habilitowanego, a także warunku skracania i przedłużania oraz zawieszania tych okresów w statucie. Ustawa wprowadziła jedynie wymóg, aby ten okres zatrudnienia nie przekroczył 8 lat. Dlatego też od dnia 1 października w ramach posiadanej autonomii strona pozwana zobligowana była dostosować statut do wymagań wprowadzonych w artykule 120 Ustawy o szkolnictwie wyższym”.

Sąd Okręgowy stwierdził, że „...o tyle jest zasadna apelacja powoda, iż co prawda Rada Wydziału wyraziła zgodę na zwolnienie powoda z pracy, niemniej jednak również Rada Wydziału nie była świadoma, iż czyni to z naruszeniem artykułu 120 Ustawy i artykułu 23 ustawy wprowadzającej. Jak również tego, że strona pozwana nie zechciała swojego statutu dopasować do Ustawy, by statut ten był zgodny z Ustawą, czyli aktem wyższego rzędu. Nie ma racji oczywiście powód, iż jego okres do uzyskania habilitacji ma trwać aż do 15 grudnia 33 roku, jest to absolutnie błędny pogląd. Istotnie powód przedstawił odpis statutu obowiązującego w dacie zatrudnienia i istotnie jest tam taki zapis, ale nie wziął pod uwagę powód, iż następnie prawo zostało, było zmieniane, o czym była mowa wyżej i statut nie może obowiązywać po zmianie Ustawy, bo jest wtedy nieważny, jako sprzeczny z prawem. Także to jest absolutnie błędny pogląd powoda, iż ma 40 lat miał na napisanie pracy habilitacyjnej. Dlatego Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok i orzekł o przywróceniu powoda do pracy, ponieważ powód ostatecznie powiedział, iż domaga się przywrócenia do pracy, a w pierwszej kolejności Sąd bierze pod uwagę żądanie pracownika. Powód nie domagał się odszkodowania, ani strona pozwana nie sugerowała odszkodowania, zatem należało powoda przywrócić do pracy. Ponieważ w wypowiedzeniu umowy o pracę nie jest wskazany artykuł 124 Ustawy o szkolnictwie wyższym, zatem Sąd Okręgowy uznał, iż bezprzedmiotowym jest odnoszenie się do zarzutów dotyczących tego artykułu, jak również na marginesie Sąd zauważa, iż zbędnym było prowadzenie przez Sąd Rejonowy

postępowania w tym zakresie, skoro sąd w przypadku odwołania się pracownika od wypowiedzenia umowy o pracę bada sprawę w zakresie przyczyny wskazanej, a jak wynika z oświadczenia woli strony pozwanej o wypowiedzeniu powodowi umowy o pracę nie ma tam wskazanego artykułu 124, jest jedynie artykuł 120 i 125 oraz odpowiednie paragrafy statutu, które jak okazuje się nie mają zastosowania w tej przedmiotowej sprawie”.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego strona pozwana zaskarżyła skargą kasacyjną; skargę oparto na obydwu podstawach kasacyjnych. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzucono między innymi: 1. błędną wykładnię art. 125 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2012 r., poz. 572 ze zm.) w związku z art. 30 § 4 k.p., błędną wykładnię § 77 ust. 2 statutu Uniwersytetu (...) w W. uchwalonego w dniu 24 lutego 2012 r. (uchwała nr 7/2012 Senatu Uniwersytetu (...) w W. z dnia 24 lutego 2012 r.) w związku z § 143 tegoż statutu, w związku z art. 9 § 1 k.p. oraz art. 120 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym w wersji obowiązującej na dzień rozwiązania z powodów umowy o pracę, niezastosowanie § 136 statutu Uniwersytetu (...) w W. uchwalonego w dniu 24 lutego 2012 r. w związku z § 143 tegoż statutu, w związku z art. 9 § 1 k.p. oraz art. 120 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym w wersji obowiązującej na dzień rozwiązania z powodów umowy o pracę, niezastosowanie art. 45 § 2 k.p. w związku z art. 232 k.p.c.

W ramach podstawy procesowej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) skarżący zarzucił naruszenie między innymi: – art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., niewłaściwie zastosowanie art. 387 § 2¹ k.p.c. oraz art. 382 k.p.c.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego; – w przypadku uznania przez Sąd Najwyższy, że podstawa kasacyjna naruszenia przepisów postępowania okazała się nieuzasadniona, a podstawa naruszenia prawa materialnego jest oczywiście uzasadniona, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji w całości i orzeczenie co do istoty

sprawy przez oddalenie apelacji i zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna jest całkowicie uzasadniona; zwłaszcza w części dotyczącej materialnej podstawy skargi kasacyjnej.

Kardynalne znaczenie ma – tylko zdawkowo zasygnalizowane w uzasadnieniu wyroku – ustalenie, że pismem z dnia 19 czerwca 2013 r. został wypowiedziany powodowi stosunek pracy z zachowaniem 3 miesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na dzień 30 września 2013 r. Tego dnia powód przestał być pracownikiem pozwanego. Jako podstawę prawną rozwiązania stosunku pracy wskazano art. 120 i 125 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2012 r., poz. 572 ze zm.) oraz § 77 ust. 2 w związku z § 136 i 82 ust. 1, 3 i 6 Statutu Uniwersytetu (...) w W. z dnia 24 lutego 2012 r.

Do oceny tego wypowiedzenia należało więc zastosować przepisy obowiązujące w dniu rozwiązania stosunku pracy 30 września 2013 r., tak jak uczynił to Sąd pierwszej instancji, a nie – przepisy obowiązujące w dniu 1 października 2013 r.

Art. 120 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365) kwestię okresu zatrudnienia na stanowisku adiunkta osoby nieposiadającej stopnia naukowego doktora habilitowanego, a także warunki skracania i przedłużania oraz zawieszania tych okresów pozostawił w gestii statutu uczelni. Nowelizacja art. 120 Prawa o szkolnictwie wyższym została dokonana ustawą z 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 84, poz. 455). Stosownie do treści tego przepisu, w brzmieniu obowiązującym od 1 października 2013 r., okres zatrudnienia na stanowisku asystenta osoby nieposiadającej stopnia naukowego doktora oraz okres zatrudnienia na stanowisku adiunkta osoby nieposiadającej stopnia naukowego doktora habilitowanego, a także warunki skracania i przedłużania oraz zawieszania tych okresów określa statut, z tym że zatrudnianie na każdym z tych stanowisk osoby nieposiadającej stopnia naukowego doktora lub doktora habilitowanego nie może trwać dłużej niż

osiem lat. Art. 23 nowelizacji z 18 marca 2011 r. stanowił, że osoba zatrudniona przed dniem wejścia w życie ustawy na podstawie mianowania albo umowy o pracę na czas nieokreślony pozostaje zatrudniona w tej samej formie stosunku pracy (ust. 1) oraz, że osoba zatrudniona przed dniem wejścia w życie ustawy na podstawie mianowania albo umowy o pracę na czas określony pozostaje zatrudniona na dotychczasowym stanowisku do czasu upływu okresu zatrudnienia wskazanego w akcie mianowania albo w umowie o pracę (ust. 2). Przepisy nowelizacji przewidywały dwuletnie *vacatio legis* art. 120 Prawa o szkolnictwie wyższym. Przepis art. 120 w znowelizowanej postaci wszedł w życie 1 października 2013 r., zatem ośmioletni okres liczy się od momentu wejścia w życie przepisu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2017 r., II PK 78/16, LEX nr 2329456).

Akceptując i przyjmując jako własne ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji, a jednocześnie zmieniając wyrok wydany w oparciu o ustalony przez Sąd pierwszej instancji stan faktyczny, Sąd Okręgowy zobowiązany był w sposób precyzyjny przedstawić uzasadnienie prawne z przytoczeniem konkretnych norm prawa, publikatorów tychże aktów, co w niniejszej sprawie miało istotne znaczenie dla określenia, które normy, w jakiej wersji (sprzed czy po wejściu w życie nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 18 marca 2011 r.) stanowiły podstawę wydanego wyroku. Naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w związku art. 382 k.p.c. polegało na niedostatecznym określeniu podstawy merytorycznego rozstrzygnięcia, w tym również braku adekwatnego odniesienia się do przedstawionych przez powoda statutów w zakresie ustalenia, czy już w 2000 r. statut pozwanej uczelni jako maksymalny okres zatrudnienia na stanowisku adiunkta osoby bez stopnia doktora habilitowanego przewidywał okres 9 lat. W uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji brak również ustosunkowania się do dowodów przyjętych przez Sąd Rejonowy, które wskazują, iż powód zobowiązał się do uzyskania stopnia doktora habilitowanego do końca 2005 r. oraz oceny, czy powód dysponował dorobkiem naukowym pozwalającym na uzyskanie stopnia doktora habilitowanego, na co wskazywała negatywna prognoza naukowa dokonana przez Wydziałową Komisję Oceniającą oraz Wydziałową Komisję ds. Kadry Naukowej.

Na skutek pominięcia relewantnych ustaleń Sądu pierwszej instancji doszło

do niezastosowania art. 120 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym w wersji sprzed nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 84, poz. 455) i uznania, że statut Uczelni nie regulował maksymalnych okresów zatrudnienia pracowników na stanowisku adiunkta, podczas gdy na dzień rozwiązania z powodem stosunku pracy obowiązywał przepis § 77 i § 136 statutu regulujący maksymalne okresy zatrudnienia adiunktów nieposiadających stopnia doktora habilitowanego, a zagadnienie to pozwany uregulował w statucie stosownie do brzmienia art. 120 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2012 r., poz. 572 ze zm.).

Podstawowa wadliwość zaskarżonego wyroku polega na niewłaściwym zastosowaniu art. 120 Prawa o szkolnictwie wyższym w brzmieniu po nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 18 marca 2011 r. i przyjęciu, że miał on zastosowanie w niniejszej sprawie, podczas gdy rozwiązanie z powodem umowy o pracę nastąpiło przed wejściem przepisów ustawy nowelizującej. Dokonano też niewłaściwej subsumcji art. 23 ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw, który wszedł w życie w dniu 1 października 2011 r. w związku z art. 125 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym przez przyjęcie, że skoro osoba zatrudniona przed dniem wejścia w życie ustawy na podstawie mianowania albo umowy o pracę na czas określony pozostaje zatrudniona na dotychczasowym stanowisku do czasu upływu okresu zatrudnienia wskazanego w akcie mianowania albo w umowie o pracę, to w istocie takiej osobie nie można było wypowiedzieć umowy o pracę przed dniem 1 października 2013 r. Takie stanowisko jest sprzeczne z art. 125 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, który przewiduje możliwość rozwiązania z mianowanym nauczycielem akademickim umowy o pracę z ważnych powodów. Niewłaściwe również zastosowano art. 3 k.c., gdyż skoro stosunek pracy powoda uległ rozwiązaniu 30 września 2013 r., należało zastosować stan prawny obowiązujący w tym dniu.

Reasumując – rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem akademickim

przed dniem wejścia w życie 1 października 2013 r. nowelizacji art. 120 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym, obligowało Sąd do subsumcji przepisów ustawowych i statutowych obowiązujących do dnia 30 września 2013 r.

Przedstawione wyżej uchybienia proceduralne i wykładnia naruszająca prawo materialne implikowały konieczność uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w W. (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c.).

r.g.